

Ha több időt igénylő méréseket végeznek a csoportok, akkor egy órának az új anyagot feldolgozó részét a mérési feladat ismertetésére célszerű fordítani és közben elkészítik a szükséges vázlatot. A következő órán végzik el a megbeszélt méréseket. A mérés útján kapott adatokkal a szerkesztések elvégzését, a feladat megoldását nem szükséges külön órában a tanteremben elvégeztetni. Ezeket házi feladatként is megoldhatják. Terepmérő óra után gyakorló órát célszerű tartani és ezen eleveníthetjük fel a mérésekkel kapcsolatos elméleti anyagot és megtárgyalhatjuk azt, hogyan alkalmaztuk ezeket a gyakorlatban a terepen.

Dévényi István
szakvezető tanár

SOMFAI LÁSZLÓ
főiskolai adjunktus

HELYESÍRÁSI NORMA A VI. OSZTÁLYBAN

A Módszertani Közleményekben (1964. 2. sz.) megjelentetett „A helyesírási norma kérdéséhez” című cikkemben több kezdeményezés folytatásaképpen szóltam a helyesírási norma fontosságáról, s megkíséreltem az V. osztály számára hibajegyzéket adni. Ebben négyféle kategorizálásban — *durva*, *súlyos*, *kis hiba* és *nem hiba* — felsorakoztattam a különféle eredetű és súlyosságú íráshibákat. Ez a közlés főleg abban jelentett előremutatót, hogy nem *statikus* megállapításokat tett, hanem a tanulók helyesírásának megítélését és elbírálását folyamatában, fejlődésében nyújtotta. A tanterv követelményrendszere azt írja elő, hogy meddig kell eljutniuk a tanulóknak készségben és jártasságban a *tanév végére*. Helytelen és teljes mértékben merev gyakorlat volna azonban, ha az új ismerethez kapcsolódó és kellően gyakorolt, megérlelt íráskészséget csak a tanév végén vennénk számba, s év közben állandóan csak az előző osztály követelményszintjéhez mérnénk tanulóink írását. Ezért összeállításom a hibák súlyosságát az év folyamán hat időpont-megjelölésben adja. A *durva* hibát 3, a *súlyosat* 2, a *kis* hibát 1 piros vonallal húzzuk alá; a *nem hibát* nem húzzuk alá, hanem a hibás szövegek fölé írjuk a helyeset.

Egy dolgozatlapnyi aláhúzást — tehát nem a hibás szöveget, hanem a piros vonalak számát! — megszámolunk, s az így kapott hibapont képezi alapját a klasszifikálásnak. Ha az első lapon 0–6 hibapontot találok, a dolgozatot jelesre értékelem; 7–12-ig jót, 13–18-ig közepes, 19–26-ig elégséges, 27-en felül elégtelent írok a dolgozatra. (A dolgozat egy lapon felüli részének hibapontszáma általában az 1. lapével azonos arányú, esetleg — a sietés miatt — a hibák némileg szaporodhatnak.)

E cikk szerzője hisz a norma szerinti helyesírás-értékelés horderejében. Kéri mindazokat, akik vele együtt eszerint dolgoznak, írják meg tapasztalataikat.

Az alábbiakban a tájékoztató összeállítást közöljük.

Durva hiba	Súlyos hiba	Kis hiba	Nem hiba
Szeptembertől			
<p>A múlt idő jele. A tárgy ragja. Közismert személy és földrajzi tulajdonnevek nagy kezdőbetűje.</p>	<p>A szóhatárok megtartása. Az igeikötő két könnyebb helyzete. A szó végi <i>ó, ő, ú, ű, í, ul, ül</i> írása. A magán- és más-salhangzó időtartama, ha az írás követi a kiejtést. A <i>-ból, -ról, -tól, -kor, -szór, -ig</i> rag írása. Az <i>egy, lesz, utána, kisebb</i> írása. Találkozó más-salhangzók írása eltér a kiejtéstől, de a tő könnyen kielemezhető. Egyszerű toldalék nélküli és toldalékos szavak elválasztása. A középfok <i>b</i>-je. Hosszú mássalhangzós hangutánzó szók (<i>csattan, pukkan</i>). Összetett szó határán mássalhangzók. Összetett szavak elválasztása. A <i>j</i> módjel az <i>s, sz, z, dz</i> végű igékhez hasonul. Az <i>nn</i>-es feltételes mód (enne stb.). A <i>hisz</i> felszólító módja. A <i>t</i> végű igék felszólító módja. A <i>d</i> végű igék tárgyas felszólító módú rövid alakja (áldd!). A <i>sük-sük</i>-ös hibák. A mondat végi írásjel. A <i>j</i> és <i>ly</i> közhasználatú szó végén.</p>	<p>Az igeikötő harmadik helyzete. A <i>j—ly</i> írása aktív, de ritkábban előforduló szavakban. Összetett szó különírása. Vessző a mondatban. A befejezett melléknévi igenév <i>-t, -tt</i>-je. Népek, napok, hónapok, égtáj neveinek kezdőbetűje. Ismertebb intézménynevek, címek, több tagú földrajzi tul.-nevek egybe-, külön- és kötőjeles írása. Egyszerű és egybeírt többbelemű földrajzi tulajdonnévből képzett melléknévek írása. Az <i>-e</i> kérdőszó. A sorszámnevek és a keltezés. Helytelen betűformák, rossz ékezetek, szó vagy betű kihagyása. A „néma” <i>h</i>-s szavak toldalékos alakja és elválasztása. A <i>dz</i> és <i>dzs</i>-s szavak elválasztása. Az <i>i, u, ü</i> — <i>í, ú, ű</i> a szó belsejében. A <i>tíz</i> és <i>húsz</i> <i>n</i> ragos és sorszámneves alakja. A <i>sé</i> és <i>sem</i> előtagú névmás. A birtokos személyragos névmások <i>j</i>-je. A <i>beljebb, feljebb, kijjebb, lejjebb</i> szavak írása.</p>	<p>Az idézőjel, gondolatjel, nagy zárójel, kettőspont, pontosvessző írása. A megismételt igeikötő (be-benéz). A ritkábban előforduló intézmények, címek, több tagú földrajzi tulajdonnevek, előnevek, régi családnevek írása. Könyv- és folyóiratcímek toldalékos és szövegben idézett alakjainak írása. A névutós szerkezetből alakult határozószók egybeírása (<i>ezután, emellett, de e mellett a fiú mellett</i>). A <i>vajon</i> kérdőszó írása.</p>

Novembertől	A <i>n</i> végű igék, valamint az <i>eszik, tesz, vesz, visz, lesz, hisz, megy</i> ige főnévi igeneve.	A népek, napok hónapok, égtájak névének kezdőbetűje. Ismerőbb intézménynevek, címek, több tagú földrajzi tulajdonnevek egybe-, külön- és kötőjeles írása.	Ritkábban előforduló intézmények, címek, több tagú földrajzi tulajdonnevek, előnevek, régi családnevek írása.
Decembertől	A középfok jele magánhangzó után.	Az <i>s</i> végű melléknév ragos — főleg <i>n</i> ragos — és fokozott alakja. A befejezett melléknévi igenév <i>-t, -tt-</i> je.	Könyvcímek, folyóiratcímek toldalékos és szövegben idézett alakjainak írása.
Januártól		Az egyszerű és az egybeírt több elemű földrajzi tulajdonnevekből <i>i</i> -vel képzett melléknév írása. A sorszámnevek és a keltezés írása. A <i>tíz és húsz n</i> ragos és sorszámneves alakja (<i>tizenöt, huszadik</i>).	
Márciustól		A <i>se</i> és <i>sem</i> előtagú összetett határozatlan névmás írása (<i>semennyi, semmilyen</i>). A birtokos személyragos névmások <i>j</i> -je (<i>anyja, néneje, bátyja, fia, fiuk, öccse</i> stb.).	
Áprilistól		A határozószók írása (<i>benn; kint; beljebb, feljebb, kijebb, lejjebb</i>). A <i>t</i> végű névutók írása (<i>át, hosszat, közt, fölött</i> stb.). Az igekötő harmadik helyzete (<i>be fog lépni</i>).	A ragozott főnévi igenévben nincs <i>j</i> (írnia:, szemben ezzel: <i>zoknijal</i>). A névutós szerkezetből alakult határozószók egybeírása (<i>ezután, emellett; de e mellett a fiú mellett</i>). A megismételt igekötő írása (<i>be-be-néz</i>). A <i>vajon</i> kérdőszó írása.